

medsebojna razmerja pri delu, upravljajo zadeve in sredstva družbene reprodukcije, odločajo o dohodku in drugih vprašanih svojega družbenoekonomskega položaja.

Pregled dela profesorja Finžgarja kaže, kako močan in učinkovit je bil vpliv njegove teoretične misli na pravo in znanost Jugoslavije. Svoje misli je prenašal leto za letom v svoja objavljena dela, ki pomenijo izredno obsežno gradivo: napisal je kar 15 knjig in nad 80 člankov in razprav. Proučevanje družbene lastnine je pomenilo za profesorja Finžgarja več kot dvajset let center njegovega znanstvenega dela, ki je našel najmočnejše odmeve. Toda njegovo ustvarjanje tudi na drugih področjih ni nič manj globoko. Zlasti njegovo proučevanje osebnostnih pravic in sistematična dela o njih, ki jih je objavil, kažejo, da teoretik vidi v teh pravicah izredno važen element pravnega sistema, sistema, ki želi predvsem varovati človekovo osebnost. Teoretik Finžgar je torej osvetlil položaj človeka v našem pravnem sistemu tako z gledišča njegovega osebnega dostojanstva kakor z gledišča njegove vloge do družbe, ki se med drugim odseva v upravljanju družbenega premoženja. Njegovo stalno iskanje pravilne poti ob vsestranskih analizah učinkov teoretičnih tez na življenje, ga je pripeljalo v vrh jugoslovanskih pravnih teoretikov. Eno od priznanj, ki mu jih je družba dala, je Kidričeva nagrada.

Prof. dr. Stojan Cigoj

SLIKAR IVE ŠUBIC — PREŠERNOV NAGRAJENEC

Ive Šubic je prejel 8. februarja 1972 Prešernovo nagrado gorenjskih občin za tridesetletno delo na polju ilustracije, v aprilu pa je praznoval petdesetletnico in mu ob priznanju ter ob življenjskem jubileju posvečam ta skromni zapis.

Akademski slikar Ive Šubic se je rodil 23. aprila 1922 v Hotovlji v Poljanski dolini v družini, katere rod je veja znane podobarske rodbine Šubicev. Tako nas ne preseneča, da je že od otroških let dalje risal, niti ne, da mu je bil konj prvi motiv in njegov stric prvi učitelj. Zato ni čudno, če ga srečamo na kiparskem oddelku državne moške obrtne šole v Ljubljani v letih 1937 do 1940 in da se je vpisal na Akademijo likovnih umetnosti v Zagrebu leta 1940. Vojna je prekinila komaj začet študij na visoki šoli, ki ga je nadaljeval in končal šele na novo ustanovljeni ljubljanski aka-

demiji med leti 1945 in 1948 pri profesorjih B. Jakcu, G. A. Kosu, F. Miheliču in N. Pirnatu ter dokončal še specialko za slikarstvo pri prof. G. Stupici leta 1950.

V začetku leta 1972 je bila v proslavo 30-letnice dražgoške bitke in občinskega praznika v naši galeriji razstava ilustracij prvoborca Iveta Šubica. Razstava nam je dala možnost, da pregledamo njegovo 30-letno ilustratorsko delo in njegovo umetniško pot od dražgoške bitke naprej. V tej bitki so žal izginile njegove prve risbe iz partizanskega življenja, ki so bile sploh prve partizanske risbe na Slovenskem.

Medvojno biografijo razstavljavca povzemam deloma po reviji Borec, št. 11, 1968 in deloma po drugih virih ter po slikarjem pripovedovanju. Zlom stare Jugoslavije ga je zatekel v Zagrebu, ki ga je tako kot mnogi njegovi kolegi z akademije zapustil in se vrnil domov, kjer se je že septembra in oktobra vključil med simpatizerje OF. Sredi decembra 1941 je zapustil dom in odšel v partizane. Bil je v II. četi Cankarjevega bataljona kot borec, nato kot desetar. Udeležil se je bojev za Dražgoše in prestal nemški napad na Mošenjsko planino v januarju 1942. Zaradi bolezni je moral v Ljubljano, ki jo je zapustil s ponarejeno izkaznico in ponovno odšel v partizane sredi julija 1942 ter vstopil v Tomšičevo brigado kot mitraljezec II. čete I. bataljona. V začetku marca 1943 je bil poklican kot risar v tehniko. Najprej se je priključil štiski tehniki, ki se je pozneje na Rogu preimenovala v Urško 14, postala nato Centralna tehnika, bila januarja 1944 preimenovana v Grafiko 13-A in nato še v Partizansko tiskarno. Tu je bil sprva ilustrator, kasneje pa je postal vodja grafičnega ateljeja, kar je ostal vse do osvoboditve. Do konca avgusta 1945 je deloval pri propagandni komisiji IOOF v Ljubljani.

Poleg samostojne ilustratorske dejavnosti je izrednega pomena tudi njegova tehnična pomoč starejšim slikarjem, saj je mnoge risbe Franceta Miheliča prenesel na ciklostilne matrice, risbe Nikolaja Pirnata vrezoval v linolej ter uresničil marsikatero zamisel arhitektov, predvsem inž. Branka Simčiča. Ta, vsekakor težakji posel, ki mu je omejeval umetniško delo, ga je sicer oviral tako, da ni mogel izdati lastne mape tridesetih linorezov s prizori iz partizanskega življenja, toda po drugi strani mu je prinesel bogastvo izkušenj, delovne discipline, kar še danes s pridom uporablja pri svojem delu. Verjetno je prav pri tem delu pridobil več, kot pa mu je mogla nuditi kratkotrajna »partizanska akademija« za člane grafičnega ateljeja Centralne tehnike KPS v Črmošnjicah.

Iz tega obdobja so se ohranile risbe, grafike ter nekaj del v drugih tehnikah. Od ohranjenih linorezov omenjamo predvsem tiste, ki so bili uporabljeni za tisk: Borba (1943), Kolona v snegu, Ranjenec, Delavec in partizan, Pionirček, Počitek I in II, portreti: Tita, S. Gregorčiča (vsi iz leta 1944), Na vlak, Pomoč vojski, Požgano, Pomlad, Borba, Rekvizicija, Portret K. Destovnika-Kajuha (vse iz leta 1945), nadalje so ohranjeni številni drobni linorezi za opremo Mladine, Naše žene, Novega rodu, Slovenskega pionirja in neobjavljene Prve čitanke. Ko smo že pri periodiki, naj omenimo, da je na tem področju Šubičovo delo izredno plodno. Prispeval je ilustracije v ciklostilu in pozneje za tisk za: Kmečki glas (1943), Ljudsko pravico (1943), Mladino (1943—1944), Našo ženo (1943—1945), Novi rod (1944), Slovenski partizan (1943), Slovenski pionir (1943—1945), Slovenski poročevalec (1943), Tomšičev glas (1942—1943). Poleg tega je opremil številne knjige, med drugimi deli so ohranjene predvsem risbe iz Tomšičeve brigade. Še zdaleč nismo mogli našteti vsega, kar bi predstavljalo celoto Šubičevega dela. Vendar že tak okrnjen pregled dela med NOB priča o silni ustvarjalni moči umetnika, ki je prenesel svoje izkušnje, pridobljene v vojnem času, v povojni in današnji čas in v njem nadaljeval z delom, začetim v vojni: ilustracije v Cicibanu, Pionirju, Kurirčku in drugod pričajo o tem in o redki kontinuiteti, ki je ne zmore vsak.

Na današnji stopnji razvoja Šubičevega slikarstva moremo ugotoviti izrazit povratak k realizmu, ki smo ga sicer pričakovali (in tudi napovedovali). Vsa oddaljevanja od današnje stopnje realizma v prejšnjih letih seveda niso bila zaman. Trdno izgradnjo likovnega prostora je mogel pridobiti le s študijskimi ekskurzi v svet kubizma, ki še danes močno odseva, je pa ta odsev kubizma danes tak in take vrste, da ga ne moremo več zamenjati z nobeno drugo stvarjo, kakor je to samo še Šubic. Krajino smo še danes vajeni gledati z očmi romantikov. Šubic je ustvaril prav s pomočjo kubizma in njegove trdne gradnje likovnega prostora pa s surrealizmom in celo ekspresionizmom nekakšen svojski pristop h krajini. Še pred nekaj leti je bila njegova krajina močno zasidrana v tako imenovanem magičnem in liričnem alpskem kubizmu. Nekaj od vsega tega je še ostalo, toda od slike do slike dobiva Šubičovo slikarstvo neke posebne poteze, katerih izvor bi mogli iskati v razpoloženju izročila

od slovenske pobaročne in ljudske umetnosti do tiste neotipljive poteze, ki jo začrtava kri Poljanca, trdno zakoreninjenega v domači zemlji. Sicer je to podobno frazi, vendar so nekatere stvari, ki govore v prid temu: najboljša dela so tudi najtesneje povezana z domačo zemljo in človekom. Tudi v slikah s partizansko motiviko spoznamo partizana - kmečkega človeka iz domače doline, s težkimi pestmi, okorne postave, skratka, že sama figura je pripovedna in težnja po pripovednosti je v Šubicu tako močna, da včasih celo škoduje čisti likovni govoric. In prav tu bi morali iskati razdvojenost slikarja in razdvojenost v njegovem delu. In prav tu osnovo za drugo zvrst, ki jo Šubic goji z vsem spoštovanjem in odgovornostjo, za ilustracijo.

Ceprav sam imenuje ilustracijo industrija, kar naj bi pomenilo nekakšno tlako za slikarja, slikarsko delo, ki ga pač slikar mora opravljati tako, kot drugi bodisi učijo, ali počnejo karkoli drugega, da bi se preživel in dobili sredstva tudi za tisto »pravo slikanje«. Res je, mnogi naši ilustratorji delajo ilustracije brez odgovornosti in brez umetniške potence, toda Šubic ne sodi mednje. Vse tiste male sličice za slikanice in risbe za večje ilustracije, vse je ustvarjeno tako in s tako odgovornostjo, kot bi Šubic slikal kako veliko platno. Brez števila skic, na katerih je zabeležil drobna opazovanja življenja: moža s koso, žensko s kanglico in še mnoge druge na videz tako nepomembne motive iz vsakdanjega življenja, vse to najde pot med Šubičeve skice, ki včasih niso večje kot je velika škatlica cigaret, toda risba je popolna, motiv je zajet do vseh podrobnosti in hkrati deluje kot bežen stenogram. Za tako skico je dovolj samo trenutek opazovanja in že je motiv ali dogodek s skromno risbico ovekovečen, iztrgan pozabi in hkrati varno spravljen do takrat, ko ga bo slikar potreboval.

Trezna historiografska analiza ilustracij Iveta Šubica na razstavi je pokazala, da je Šubičeva ilustracija zrastle v prvih mesecih narodnoosvobodilnega boja in se vključila pozneje v slovensko vojno grafiko tista umetniška nota, ki bi jo pa vendarle težko izolirali v samem okviru petdesetih vojnih mesecev. Zakaj prava vsebina slovenske vojne ilustracije, sredi katere je rastle in se razvijal Ivet Šubic, se je porajala že davno pred ljudsko vstajo in se prav s prispevki na področju grafike in ilustracije, ki jih je ustvaril Ivet Šubic v vseh tridesetih letih ustvarjanja, še danes ni izčrpala. Prav v kontinuiteti čez ozko postavljeni koledarski okvir, ki se razmika in sega daleč nazaj, mimo grozovsko uglašanih perorisb Nikolaja Pirnata za Torkarjeve satirične sonete v ciklu Blazni kronos iz leta 1940, do elementarnih lesorezov družbenokritične jedkosti Maksima Sedeja st. in še nekaj do izročila Tratnikovega in Smrekarjevega antimilitarizma; ta okvir se razmika v današnji čas ne samo z ilustracijami na partizansko tematiko, temveč s celotnim in skoraj nepreglednim opusom ilustracij, ki ga kažejo v luči rojenega pripovednika in še boljše sogovornika in enakovrednega tekmeča predloženemu tekstu, pa naj gre za drobcen prispevek za najmlajše v Cicibanu ali za resno ilustracijo zahtevnega literarnega teksta v knjigi. Vsem zna vtisniti svojski pečat občečloveške umetnosti z osebnim prvinskim značajem v domači zemlji globoko zakoreninjenega ustvarjalca, ki se je šolal v najtežjih pogojih vojnih dni, in to ne v svetlem ateljeju, marveč v temnih bunkerjih partizanskih tehnik in tiskarn.

Močna lesorezna poteza njegovih črno-belih risb je prav tako značilna za Šubičevo ilustracijo, kot je značilna poteza magičnega in liričnega kubizma, v katerem še vedno čutimo prisotnost ljudske umetnosti, razpoloženje votivnih podob in težo ter voluminoznost slovenskega baroka in v barvnih ilustracijah približevanje sodobnemu likovnemu svetu. Težko je v kratkem povsem opredeliti Šubičev delež k slovenski ilustraciji, toda naj velja, da že sama snovna raznolikost od že omenjenih partizanskih motivov v slikanicah ali v samostojnih risbah, mimo knjižne ilustracije od Hlapca Jerneja do prispevkov mladim avtorjem, kakršna je Kuntnerjeva Lesnika in dalje do vseh drobnih sličic v raznih mladinskih knjigah in časopisih ter revijah, ki jih je ustvaril z enako resnostjo, istim kvaliteten pristopom, okusom in končno s pečatom, ki govori: to je ilustracija Iveta Šubica, priča o nesporni kvaliteti, ki ji je podlaga predvsem resno delo.

Ozek izsek iz likovne tvornosti Iveta Šubica je seveda res preozek, da bi mogli spoznati posebno dragocenost njegove umetnosti. Toda če smo samo po tem opisanem koščku mogli dojeti umetnost, polno življenjske sile, izvirajoče iz domače zemlje, smo spoznali tudi Iveta Šubica in njegov klic, ki nas vabi, da občudujemo vso preprostost današnjega dne, kar mnogim nič več ne pomeni.

Andrej Pavlovac